

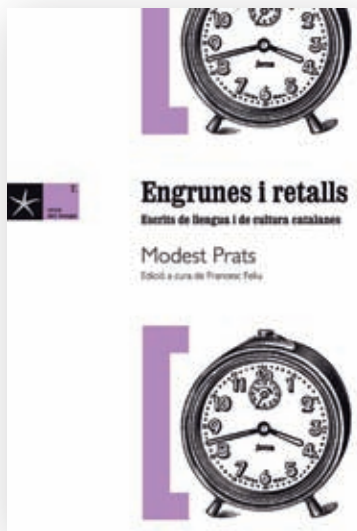
Els mots i les coses

PEP VILA

El modest títol d'aquest aplec, *Engrunes i retalls*, una antologia ben travada de textos breus i llargs, reflexions, estudis, conferències, tots a l'entorn de la llengua i les seves múltiples manifestacions, que reunits ara i aquí prenen una forma i un relleu insospitat, ens recorda vagament un volum d'escrits miscel·lanis de l'escriptor Josep Pla: *Caps-i-puntes*. En el llenguatge del món del suro aquesta expressió fa referència als retalls de suro més bons, trets de la massa dispersa.

Després de la publicació de dos volums de la *Història de la llengua catalana* (1982 i 1996), escrits amb la col·laboració de Josep M. Nadal, *Engrunes i retalls* és un volum impressionant, una mena d'obra en construcció, ara feliçment reunida, escrita al llarg de més de quaranta anys, recollida amb voluntat cronològica, que posa a l'abast del lector interessat en la llengua i la cultura –no només catalanes– diferents treballs de llengua i literatura medieval, barroca o contemporània, reflexions sobre el paper que ha jugat l'Església en la propagació i difusió de la paraula sagrada, sobre la introducció del català en la litúrgia, o sobre Verdaguer com a «recreador» d'una llengua literària, observacions sobre els mots i les coses en la nostra realitat cultural, etc.

Potser el conjunt de treballs més innovadors per a tots els qui hem anat seguint el mestratge de Modest Prats és el l'aplec VII, «La literatura i la vida», que recull temes i apreciacions sobre el llegir i l'escriure, el plaer i la lectura, l'art de traduir Racine, pròlegs, cartes i ressenyes adreçades a amics i companys per motius diversos. Particularment m'han interessat unes reflexions sobre Job, uns dels llibres bíblics més difícils d'entendre sobre la felicitat, la pietat, les calamitats que pateix aquest fidel servidor de Déu, una història que es clou sense solució aparent. Per a



MODEST PRATS

Engrunes i retalls. Escrits de llengua i de cultura catalanes

Edició a cura de Francesc Feliu. CCG Edicions / IEC / Universitat de Girona, 2009. 679 pàgines.

molts el problema del dolor, el mal que sovint persegueix els més innocents, encara que se'ns presenti com a camí i esperança d'uns temps millors, és del tot incompreensible. Només podem pensar que la saviesa i la naturalesa de Déu són inescrutables.

L'epíleg que tanca aquest llibre, «Sobre l'origen del llenguatge, o ¿en quina llengua parlaven Adam i Eva al Paradís terrenal?», és una especulació erudita i divertida sobre la primera llengua que es va parlar al món. Deixeu-me dir-hi la meva. Al segle XVIII el jesuïta Lorenzo Hervás (1735-1809), el lingüista més ben informat del seu temps, autor d'un catàleg de totes les llengües conegudes al món, creia que l'home era incapaç d'haver-ne inventat cap, atesa la perfecció intrínseca de cada idioma: «che egli sia capace d'inventare un idioma si perfetto, como è il più semplice, che si parla nel mondo». El gran lingüista havia de ser forçosament Déu.

Modest Prats, filòleg i historiador –no oblidem que el sentit últim de la paraula *filòleg* és 'el qui llegeix lentament'–, bon coneixedor de les realitats

lingüístiques castellana, francesa i italiana, a les quals fa constants referències, en un homenatge a tots els parlars, ens recorda que «res no és innocent en el món de les llengües. I, per tant, nosaltres no podem ser ingenus». Les llengües i les comunitats nacionals es construeixen dia a dia. Qualsevol llengua, aquesta novel·la feta de paraules, no pot ser estudiada històricament sense tenir en compte el paper de les altres, sobretot les més fortes, aquelles que tenen un Estat al darrere que les protegeix i les escampa, i més en el moment actual, en què el món està sotmès a ràpides transformacions. En una de les pàgines del volum hi ha recollida la reflexió –que fa temps que sabem i que no podem oblidar– que una llengua és un dialecte amb un exèrcit al darrere. Com en altres camps –la política, l'economia, la demografia...–, res no és fortuït, sinó que moltes vegades tot va encaminat a aconseguir uns determinats objectius.

Rere l'activitat de Modest Prats, dedicat durant molts anys a la docència, a la investigació científica, a l'Església, de la qual és un bon servidor, a un dissortat país, rere l'estudi d'aquesta corda nuada amb què la llengua es relliga a la cultura catalana, aquest volum d'estudis és un homenatge en majúscula a la Paraula i a les paraules, que hem de saber desxifrar amb tota la seva complexitat, per fer-ne un ús millor, més enllà de les tergiversacions imposades pels poders dominants.

Els mots no deixen de ser com uns vidres que obscureixen una mica allò que pensem i volem dir. De vegades no ens ajuden pas a veure-hi millor. D'aquí el crèdit i respecte que ens haurien de merèixer. Des de l'alba dels temps, quan les coses van començar a existir, l'home va haver d'inventar uns mots, la paraula, perquè cada cosa tingués un nom. Arreu la llengua sempre ha estat una qüestió d'Estat. La història continua.